

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

TOIMEENTULOTUEN

SOVELTAMISOHJEET 1.3.2024 ALKAEN

Päijät-Hämeen aluehallitus on vahvistanut soveltamisohteet
kokouksessaan 19.2.2024 § 45

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Sisällysluettelo

1. YLEISTÄ	4
1.1. Toimeentulotuen rakenne	4
1.2. Menettely toimeentulotukiasioissa	6
1.3. Toimeentulotuen maksatus.....	7
1.4. Viranhaltijoiden päätösvalta toimeentulotuessa	7
2. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI	8
2.1. Ajokortista aiheutuvat kustannukset.....	8
2.2. Auton käytöstä aiheutuvat kulut	8
2.3. Matkakustannukset.....	9
2.4. Vangin matkakulut	10
2.5. Hautauskustannukset.....	10
2.6. Lähiomaisen hautajaiset	12
2.7. Perhejuhlat	12
2.8. Lasten harrastusmenot	13
2.9. Aikuisten harrastemenot	14
2.10. Kodinhankinnat.....	14
2.11. Tavaroiden varastointi.....	15
2.12. Lastenhoitoon liittyvät tarvikkeet	15
2.13. Vaatetus.....	16
2.14. Opiskelumenot.....	16
2.15. Opintolainojen korot.....	18
2.16. Yliopistojen ilmoittautumismaksut	18
2.17. Pääsykokeista aiheutuvat kulut	18
2.18. Tietokoneen hankintakustannukset	18
2.19. Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot	19

2.20. Sakot.....	19
2.21. Edunvalvontapalkkio, Digi- ja väestötietoviraston tilintarkastusmaksu ja edunvalvontavaltuus.....	19
2.22. Puhelin / turvapuhelin.....	19
2.23. Tuholaismyrkytysten kustannukset	19
2.24. Kansalaisuushakemusmaksu	20
2.25. Tulkkaus- ja käännöspalvelut	20
2.26. Asumispalveluissa olevien ateriamaksut.....	20
2.27. Ammattiyhdistysten ja työttömyyskassojen jäsenmaksut.....	20
2.28. Yksityiset terveydenhuoltomenot	20
2.29. Psykoterapian aloituksen tutustumiskäynnit.....	21
2.30. Yksityinen fysioterapia, fysikaaliset hoidot ja apuvälineet	21
2.31. Erityisruokavalion kustannukset	21
2.32. Avioeromaksut.....	22
2.33. Henkilötodistus ja passikuvat.....	22
2.34. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön rekisteröintimaksu	22
2.35. Siivouskulut	22
2.36. Tuetun loman omavastuu.....	23
2.37. Lasten tapaamiskulut	23
3. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI.....	23
4. TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ.....	25
4.1. Takaisinperintä varallisuudesta	26
4.2. Erehdyttäviin tietoihin perustuvan toimeentulotuen takaisinperintä	26
4.3. Perintä odotettavissa olevasta etuudesta	27
4.4. Jälkihuoltona maksetun toimeentulotuen takaisinperintä	27

TOIMEENTULOTUEN SOVELTAMISOHJEET

1. YLEISTÄ

Hyvinvointialueilla on mahdollisuus antaa omia soveltamisohjeita toimeentulotuesta koskien täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Soveltamisohjeissa linjataan toimeentulotukilain mukaisesti täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteita ja annetaan ohjeellisia euromääriä. Ohjeet eivät kuitenkaan voi rajoittaa viranhaltijoiden harkintaa päätettäessä perheen tai yksilön oikeudesta toimeentulotukeen tai muutoinkaan olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa.

1.1. Toimeentulotuen rakenne

Toimeentulotuen myöntäminen perustuu lakiin toimeentulotuesta (1412/1997). Toimeentulotuki jakautuu Kelan myöntämään perustoimeentulotukeen ja hyvinvointialueen myöntämään täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen.

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo (Toimeentulotukilaki 1 §).

Jokaisella on oikeus saada oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla. Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa, lapsen elatuksesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta (Toimeentulotukilaki 2 §)

Toimeentulotukilaissa perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia vanhempia, vanhemman alaikäistä lasta, aviopuolisoita sekä kahta henkilöä, jotka elävät avioliitonomaisissa olosuhteissa (Toimeentulotukilaki 3§).

Perustoimeentulotuki (Toimeentulotukilaki 7 §, 7a §, 7b §, Kela myöntää)

Perustoimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot (perusosa) sekä muut perusmenot.

Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, puhelimen ja tietoliikenteen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot.

Perusosalla katettavien menojen lisäksi *muina perusmenoina* otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon muut kuin perusosaan sisältyvät asumis-, terveydenhuolto- ja muut menot, joista säädetään 7 a ja 7 b §:ssä.

Toimeentulotukilain 7 a §:n mukaan muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon seuraavat asumismenot:

- 1) yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 9 §:ssä tarkoitetut asumismenot;
- 2) muun kuin yhtiömuotoisen omistusasunnon välttämättömät hoitomenot;
- 3) lämmityskustannukset;
- 4) taloussähköstä aiheutuvat menot;
- 5) kotivakuutusmaksu;
- 6) erikseen maksettavat vesimaksut;
- 7) välttämättömät asuntoon muuttoon liittyvät menot.

Toimeentulotukilain 7 b§:n mukaan muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot.

Lisäksi muina perusmenoina otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon:

- 1) lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuvat menot sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan menot;
- 2) lapsen tapaamisesta aiheutuvat menot lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 7, 7 a ja 9 c §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa siltä osin, kun lapsi tapaa eri taloudessa asuvaa vanhempansa ja menot perustuvat hyvinvointialueen vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen;
- 3) henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan ja matkustusasiakirjan hankintamenot.

Täydentävä toimeentulotuki (Toimeentulotukilaki 7 c §)

Toimeentulotukilaki 7 c §:n mukaan täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta, lasten harrastustoimintaan liittyviä erityistarpeita ja muita näihin verrattavia olosuhteita tai tarpeita.

Ehkäisevä toimeentulotuki (Toimeentulotukilaki 8 §)

Hyvinvointialue voi myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktiivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin. Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet on määritelty tämän ohjeen luvussa 3.

1.2. Menettely toimeentulotukiasioissa

Toimeentulotukihakemus tehdään Kelaan, jonka tulee tehdä hakemuksen perustella päätös perustoimeentulotuesta. Mikäli asiakas on esittänyt hakemuksessaan täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen menoja, siirtää Kela hakemuksen asiakkaan pyynnöstä niiden osalta käsiteltäväksi hyvinvointialueelle, kun päätös perustoimeentulotuesta on ensin tehty.

Asiakas voi hakea täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea myös suoraan hyvinvointialueelta, jos Kela on jo antanut hänelle ratkaisun perustoimeentulotuesta hakemusta koskevalle ajalle.

Kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi hyvinvointialue voi myöntää toimeentulotukea ilman, että asiakkaan oikeutta perustoimeentulotukeen on kyseisenä ajanjaksona päätöksellä arvioitu ja ratkaistu. Asiakkaan oikeus perustoimeentulotukeen on pyrittävä aina selvittämään, joten poikkeamiseen on oltava erityinen ja perusteltu syy. Erityinen ja perusteltu syy voi liittyä tilanteen kiireellisyyteen, jolloin asiakkaan aseman turvaamiseksi ei voida odottaa hakemuksen käsittelyä ensin Kelassa. Tällöin hyvinvointialue myöntää ehkäisevää toimeentulotukea.

Mikäli asiakas hakee täydentävää toimeentulotukea ja Kelan tekemä perustoimeentulotukilaskelma on tuloylijäämäinen, tehdään hyvinvointialueella täydentävän toimeentulotuen laskelma ja päätös. Laskelmaan laitetaan menoksi hyväksyttävät täydentävän toimeentulotuen menot. Jos Kelan perustoimeentulotuen laskelma on alijäämäinen, täydentävän toimeentulotuen laskelmaa ei pääsääntöisesti tarvitse tehdä. Näissä tilanteissa riittää päätös täydentävästä toimeentulotuesta.

Päätös toimeentulotuesta on annettava viivytyksettä. Toimeentulotukilain perusteella asiakkaalla on oikeus saada päätös hakemukseensa viimeistään 7 arkipäivän kuluessa hakemuksen jättämisestä tai sen täydentämisestä. Saapumispäivää ei lasketa määräaikaan. Esimerkki: hakemus saapuu kuntaan maanantaina, määräajan laskeminen alkaa tiistaina ja päättyy seuraavan viikon keskiviikkona, jolloin päätös on viimeistään annettava.

Kiireellisessä tilanteessa asiakkaalla on oikeus saada päätös samana tai viimeistään seuraavana päivänä.

Mikäli hakemus on puutteellinen, viranomaisen on pyydettävä tarpeelliset lisäselvitykset välittömästi vireillepanon yhteydessä kuitenkin viimeistään 7 arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta ja annettava niiden toimittamiselle määräaika. Mikäli lisäselvityksiä ei ole toimitettu määräaikana, asiakkaalle tulee antaa päätös käytettävissä

olevien tietojen perusteella. Asiakkaalla on oikeus pyytää tarvittaessa lisäaikaa lisäselvitysten toimittamiselle

Päätöksessä tulee antaa päätös kaikista asiakkaan hakemista asioista ja päätös tulee perustella asiakkaan / perheen yksilöllisen tilanteen mukaan. Päätöstä ei voi perustella pelkästään lain kohdilla ja toimeentulotuen soveltamisohjeilla.

Toimeentulotukilain 14 d §:n mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan taikka perustoimeentulotuen myöntämisen osalta Kelan toimihenkilön kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun asiakas on tätä pyytänyt hyvinvointialueelta tai perustoimeentulotukeen liittyvän asian osalta Kelalta. Kun hyvinvointialue tai Kela käsittelee toimeentulotukea koskevaa asiaa, sen tulee tiedottaa toimeentulotukiasiakkaalle edellä mainitusta oikeudesta henkilökohtaiseen keskusteluun ja tarvittaessa neuvoa asiakasta tämän oikeuden käyttämisessä. Kela ja hyvinvointialue voivat tavata asiakasta myös yhdessä. Asiakkaalla on myös oikeus pyytää mahdollisuutta yhteiseen tapaamiseen.

Toimeentulotukilain 14 e §:n mukaan Kelan ja hyvinvointialueen tulee tehdä asiakkaan asiassa yhteistyötä toimeentulotukilain tavoitteiden toteuttamiseksi kukin omalla toimialallaan.

Toimeentulotukilain 15 §:n mukaan hyvinvointialueen sosiaalihuolto voi antaa asiakkaastaan lausunnon Kelalle perustoimeentulotukiasian käsittelyä varten. Sosiaalihuollon tulee kuulla asiakasta ennen lausunnon antamista sekä informoida häntä lausunnon sisältämistä tiedoista ja lausunnon tarkoituksesta. Lausunto ei sido Kelaa mutta Kelan tulee ottaa lausunnossa annettu selvitys perustoimeentulotukipäätöstä tehdessään huomioon.

1.3. Toimeentulotuen maksatus

Myönnetty toimeentulotuki maksetaan pääsääntöisesti asiakkaan pankkitilille osto-/maksutositetta vastaan tai maksusitoumuksena asiakkaan valitsemaan liikkeeseen.

Toimeentulotukilain 16 §:n 2 mom:n mukaan tuki voidaan erityisestä syystä maksaa asiakkaasta huolehtivalle perheenjäsenelle / henkilölle tai käyttää menojen suorittamiseen. Muulle taholle maksamisesta tulee pyytää asiakkaan lupa tai vähintään antaa asia hänelle tiedoksi etukäteen, ennen kuin siirrytään etuuden maksamiseen muulle taholle.

1.4. Viranhaltijoiden päätösvalta toimeentulotuessa

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on määritelty viranhaltijoiden oikeudet päättää täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

Palvelusihteerillä on oikeus päättää täydentävästä toimeentulotuesta siltä osin, kuten asiasta on ohjeistettu toimeentulotuen soveltamisohjeissa.

Sosiaalityöntekijällä, sosiaaliohjaajalla sekä johtavalla sosiaalityöntekijällä on edellä mainittujen lisäksi oikeus päättää toimeentulotuen asiakkaan yksilölliseen elämäntilanteeseen liittyvään harkintaan perustuvan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä.

2. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotukilaki 7 c §:n mukaan täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot

Seuraavassa on lueteltu tavallisimmin haettuja erityismenoja. Tavanomaiset, ohjeessa mainitut erityismenot, voi palvelusihiteeri myöntää / hylätä soveltamisohjeen mukaan. Jos toimeentulotuen myöntäminen erityismenoihin edellyttää erityistä, yksilöllistä harkintaa, päätöksen tekee sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja tai johtava sosiaalityöntekijä.

Ennen kuin täydentävästä toimeentulotuesta voidaan päättää, tulee asiakkaan oikeus perustoimeentulotukeen selvittää.

2.1. Ajokortista aiheutuvat kustannukset

Ajokortin hankkimisesta tai sen uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä toimeentulotukea.

Ajo-oikeuden täydentämiseen lisäkoulutuksella työllistymistä edistävänä toimenpiteenä voidaan myöntää toimeentulotukena sosiaalityöntekijän / sosiaaliohjaajan arvioinnin perusteella. Päätöksen kulujen huomioon ottamisesta tekee sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja.

2.2. Auton käytöstä aiheutuvat kulut

Auton käytöstä aiheutuviin kuluihin tai autopaikkamaksuihin ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea.

Kela voi huomioida asiakkaan autopaikkamaksun perustoimeentulotuksessa, jos autopaikan tarve johtuu terveydellisistä syistä.

Jos asiakas on saanut vammaispalvelulain mukaista avustusta auton hankintaan ja auto on henkilön vamman vuoksi välttämätön liikkumisväline, voidaan auton käyttökuluina ottaa huomioon täydentävässä toimeentulotuksessa liikennevakuutus. Päätöksen teossa huomioidaan myös, onko asiakas oikeutettu kuljetuspalveluun. Päätöksen kulujen huomioon ottamisesta tekee sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja.

2.3. Matkakustannukset

Paikallisliikenteen käytöstä aiheutuvat kulut sisältyvät pääsääntöisesti perusosaan.

Matkakustannukset sukulaisten luo, työnhakuun (mahdollisuus saada työvoimatoimistosta), oikeudenkäyntiin, kotipaikkakunnalle ym. sisältyvät pääsääntöisesti perusosaan. Opiskelumatkoihin ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea.

Työmatkakulut huomioidaan perustoimeentulotuessa ansiotuloista tehtävinä vähennyksinä. Näin ollen Kela ei korvaa työn aloitusvaiheessa työmatkakuluja, vaan vasta ensimmäisen palkanmaksun yhteydessä. Työmatkakuluihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea edullisimman matkustustavan mukaan ensimmäiseen palkanmaksuun asti.

Työllisyyskoulutukseen, työkokeiluun tai muuhun vastaavaan työllistymistä edistävään toimintaan osallistuvalla voidaan huomioida ensimmäisen kuukauden matkakulut täydentävän toimeentulotuen menona ensisijaisesti hyvinvointialueen alueella edullisimman matkustustavan mukaan (ellei perusteltua syytä myöntää kauemmas, esimerkiksi erityisalaa ei lähempänä). Jatkossa matkakulut katsotaan katettavan työllistymistä edistävän palvelun osallistumisen ajalta maksettavalla kulukorvauksella. Matkakuluja voidaan perustellusta syystä huomioida tarvittaessa myös useamman kerran vuodessa, mikäli asiakas aloittaa uuden toiminnan ja kulukorvaukseen on ehtinyt tulla pidempi katkos.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä myönnetään kuntouttavan työtoiminnan matkakulut kuntouttavan työtoiminnan lain perusteella. Sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja tekee päätöksen asiasta.

Jos asiakas osallistuu esimerkiksi päihdehuollon intensiiviseen avokuntoutukseen tai sosiaalisen kuntoutuksen mukaiseen toimintaan, voidaan matkakulut huomioida tarvittaessa täydentävän toimeentulotuen menona määräaikaisesti toiminnan aloitukseen (enintään 3 kuukautta) ja päätöksen voi tehdä palvelusihteri sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan arvion perusteella.

Perustoimeentulotuessa huomioidaan menoina sellaiset julkisen terveydenhuollon käynneistä syntyneet matkakustannukset, joista Kela maksaa yleensä sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen. Myös paikallisliikenteen matkat voidaan huomioida perustoimeentulotuessa, jos kyse on sarjahoidosta esimerkiksi korvaushoito useamman kerran viikossa. Matkat päihdekuntoutukseen korvataan perustoimeentulotuessa, kun päihdekuntoutus on kunnan järjestämää tai ostopalvelua.

Kiintiöpakolaisille ja turvapaikan saaneen alaikäisen perheen yhdistämisen yhteydessä voidaan työskentelyn alussa myöntää 1 - 2 kuukauden matkakulut osana kotoutumisprosessia.

2.4. Vangin matkakulut

Kelan perustoimeentulotuessa voidaan huomioida eroperheiden kohdalla tapaamissopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen mukaisesti myös vangin ja hänen lapsensa tapaamisesta aiheutuvia menoja, jos valtio ei niistä vastaa. Tällaisia kuluja voivat olla esimerkiksi matkakustannukset, joita vanki maksaa lasta vankilaan saattavalle (edullisimman kulkuneuvon mukaan ja tarvittaessa myös saattajan kulut). Jos vanki tapaa lomalla lastaan tapaamissopimuksen mukaisesti, voidaan perustoimeentulotuessa korvata matkat tapaamispaikkaan ja yli päivän kestävästä tapaamisesta myös ruokaraha.

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää vangille tai vangin perheenjäsenille tapaamiskuluihin silloin, kun perhe asui yhdessä ilman toisen vanhemman vankilassa oloa. Matkakulut voidaan huomioida silloin, jos kyse on lapsen ja vankilassa olevan vanhemman tapaamisista. Aikuisten välisten tapaamisten matkakuluja ei pääsääntöisesti huomioida toimeentulotuessa menona.

Vangin osalta myös muut perustellut syyt, kuten lähiomaisen hautajaiset voivat olla syy myöntää matkakuluihin täydentävää toimeentulotukea. Kela voi myöntää perustoimeentulotukena henkilötodistuksen hankkimisen matkakuluja ja joissain tilanteissa myös terveydenhuoltoon liittyviä matkakustannuksia.

2.5. Hautauskustannukset

Toimeentulotukea hautajaiskuluihin haetaan erillisellä lomakkeella. Muusta toimeentulotuesta poiketen Kelan perustoimeentulotuen päätöstä ei pääsääntöisesti tarvita ennen hautaushakemuksen käsittelyä. Toimeentulotukea myönnetään vainajan taloudellisen tilanteen perusteella. Haettaessa toimeentulotukea alaikäisen lapsen hautauskustannuksiin edellytetään perheeltä Kelan perustoimeentulotuen päätöstä, jotta hautaushakemus voidaan käsitellä. Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa alaikäisen lapsen hautausavustuksen myöntämiseen toimeentulotukena.

Toimeentulotuen käsittelyä varten tarvitaan viimeisimmät tulotiedot, vainajan pankkitilien saldodokumentit kuolinhetkellä, tiliotteet ja viimeisin esitäytetty veroilmoitus erittelyineen/verotuspäätös, jossa erityistä huomiota on kiinnitettävä varallisuuteen. Lisäksi tulee selvittää, onko vainajalla henkivakuutus, oikeus työnantajan ottamaan ryhmähenkivakuutuksen mukaiseen kuolemantapauskorvaukseen tai ammattiyhdistyksen maksamaan hautausavustukseen. Lisäksi tulee esittää hautaustoimiston hautaustilaus tai lasku erittelyineen ja seurakunnan laskelma kuluista tai lasku.

Vainajan omat tulot ja varat tulee aina ensin kohdentaa hautauskuluihin. Kuolinpesän varoista ei tule maksaa mitään vainajan laskuja, ennen kuin on selvitetty hautaamisesta aiheutuvat kulut.

Jos vainajan omaisuuden arvo kattaa välttämättömät hautauskulut, tulee hautauskulut kattaa omaisuuden realisoinnista saaduilla tuloilla. Vainajan varallisuus selvitetään

vainajan kuolinpäivän pankkitilien saldojen ja mahdollisesti vielä maksussa olevien tulojen ja omaisuuden arvon perusteella. Puolisoiden yhteisten tilien kohdalla puolitetaan tilin saldo.

Jos vainajalla on varallisuutta ja ne kattavat hautauskulut, mutta omaisuus ei ole helposti realisoitavissa (esimerkiksi metsää, kiinteistö), tulee hautausavustusta pääsääntöisesti hakea vasta perukirjan laatimisen jälkeen. Hautaustoimiston kanssa voi neuvotella hautauksesta aiheutuvien kustannusten maksuaikataulusta. Toimeentulotukea tulee hakea pääsääntöisesti viimeistään kuukauden sisällä perunkirjoituksen valmistumisesta (perunkirjoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta).

Jos perukirjaa ei vielä ole tehty, hautausavustus myönnetään takaisinperinnällä kuolinpesän omaisuudesta tai esim. kuolinpesän mahdollisesti saamista veronpalautuksista. Takaisinperintä tehdään kuluvana vuonna mahdollisesti tuleviin veronpalautuksiin. Alle 100 €:n hautauskuluavustuksiin ei tehdä takaisinperintäpäätöstä kuolinpesältä.

Pesänhoitajan tulee toimittaa toimeentulotukipäätös hautausavustukseen perunkirjoituksen tekijälle. Pesänhoitajaa pyydetään toimittamaan perukirja sosiaalitoimistoon sen valmistuttua, jolloin päätös tarkistetaan perinnän osalta. Mikäli jälkikäteen toimitetusta perukirjasta ilmenee, että vainajalla on varoja, peritään myönnetty avustus tai maksusitoumuksen summa takaisin hyvinvointialueelle kuolinpesän varoista. Kuolinpesä ei saa käyttää kuolinpesän varoja muiden vainajan kustannusten tai laskujen maksamiseen ennen maksusitoumuksen tai avustuksen takaisinmaksua.

Mikäli ei löydy ketään, kuka hoitaisi vainajan hautaamisen, myönnetään maksusitoumus hautaustoimiston sekä seurakunnan välttämättömiin kuluihin ja tehdään perintä kuolinpesältä. Hautaamisesta tehdään ilmoitus verotoimistoon ja lähetetään perintäpäätös kuolinpesän osakkaille. Jos pesässä on varallisuutta, mutta kuolinpesässä ei ole omaisia (asia tulee olla selvitetty), lähetetään ilmoitus kuolemasta Valtiokonttorin määräämälle asianhoitajalle, joka hoitaa hautaamisen.

Vainajan puolison on mahdollista hakea tarvittaessa perustoimeentulotukea Kelasta. Kun kuolinpesä hakee toimeentulotukea vainajan hautauskuluihin, ei aviopuolison perustoimeentulotuen mahdollista tuloylijäämää voida huomioida vainajan / kuolinpesän laskemassa tulona (HaO:n päätös 1.10.2009, KHO:n päätös 5/2010).

Kohtuullisina hautaustoimiston kuluina hyväksytään 500 € (sisältäen pääsääntöisesti myös kuljetuskustannukset) ja tämän ylimenevät kulut jäävät kuolinpesän vastuulle. Erityisestä syystä voidaan huomioida lisäksi välttämättömät ja kohtuulliset kuljetuskustannukset, mikäli kuljetusmatka esimerkiksi sairaalasta siunauskappeliin tai lähimpään krematorioon on poikkeuksellisen pitkä.

Seurakunnan välttämättömät kulut hyväksytään lähtökohtana vainajan tuhkaus ja tuhkan hautaaminen muistolehtoon (tuhkausmaksu, urnaan hyväksytään 5 €, tuhkan

hautausmaahan ja muistolehtopaikka tai tuhkien sirottelu sirottelualueelle), jos ei ole tiedossa, että vainaja on kieltänyt tuhkauksen.

Vainajan maksamattomia sairaala- tai muita vastaavia laskuja ei oteta huomioon toimeentulotuki oikeutta selvitettyä, vaan ne jäävät pesän veloiksi. Jos vainaja on tehnyt suoramaksusopimuksen pankin kanssa esimerkiksi vuokran maksusta eikä kuolinpesä ole pystynyt riittävän ajoissa perumaan kyseistä maksua, huomioidaan vainajan tililtä maksetut kulut laskelmassa.

Toimeentulotukea ei myönnetä esimerkiksi

- hautakiveen / nimilaattaan tai niiden kaiverrukseen
- hautakiven siirrosta aiheutuviin kustannuksiin
- haudanhoitomaksuihin
- muistotilaisuuden kuluihin
- perunkirjoituskustannuksiin tai sukuselvitys- ja virkatodistuskustannuksiin

Jos hautaus tapahtuu toiselle paikkakunnalle, kuolinpesä vastaa vainajan kuljetuskustannuksista. Jos omaiset haluavat haudata vainajan kotiseurakunnan ulkopuolelle, hyväksytään toimeentulotuessa hautajaiskulut sen mukaisesti, mitä kulut olisivat olleet, jos vainaja haudattaisiin kotiseurakunnassa.

Jos vainaja on kuollut ulkomailla, eivät ruumiin kuljetuskulut Suomeen ole toimeentulotuessa huomioitavia menoja.

Jos vainaja on kuollessaan vankilassa kirjoilla, toimitetaan vainaja omaisten toivomalle paikkakunnalle Suomessa valtion kustannuksella. Silloin kun vainaja toimitetaan Suomen rajojen ulkopuolelle, valtio kustantaa kuljetuksen valtion rajalle, lentokentälle tai satamaan. Valtio ei vastaa valvotussa koevapaudessa olleen vainajan kuljetus- tai hautauskustannuksista.

2.6. Lähiomaisen hautajaiset

Hautajaisvaatetus sisältyy perusosaan kuten muukin vaatetus.

Kun kyse on lähiomaisen (puoliso, vanhemmat, lapset, sisaret, isovanhemmat) hautajaisista, voidaan täydentävän toimeentulotuen menoina hyväksyä kohtuulliset matkakustannukset hautajaisiin Suomessa. Uurnan laskutilaisuuteen ei myönnetä erikseen toimeentulotukea. Kukkaviihkoihin ei myönnetä erillisavustusta.

2.7. Perhejuhlat

Perhejuhliin ei myönnetä toimeentulotukea.

2.8. Lasten harrastusmenot

Harrastuskustannuksia lapsille voidaan hyväksyä vain kohtuullinen määrä. Lasten tavanomaisiin harrastemenoihin (esimerkiksi urheiluseurojen tai taideharrastusten jäsenmaksut, kerhomaksut) voi palvelusihteeri myöntää toimeentulotukea pääsääntöisesti korkeintaan 300 € / vuosi esitettyjen tositteiden perusteella. Urheiluvaatteisiin (mukaan lukien seuravaatteet) ei myönnetä erikseen toimeentulotukea.

Harrastusmaksun vapautuksen hakeminen / maksun alentamisen mahdollisuudet tulee selvittää harrastustoiminnan järjestäjältä, jos lapsen harrastustoiminnan kulut ylittävät 300 € / vuosi. Tarvittaessa asiasta annetaan asiakkaalle lausunto.

Harrastusmenoihin myönnetään täydentävää toimeentulotukea pääsääntöisesti kuusi vuotta täyttäneille tai sitä vanhemmille lapsille. Nuorempien lasten harrastusmenot katsotaan katettavan perusosalla.

Lasten vuoroasumisessa voidaan huomioida lapsen harrastusmenoja pääsääntöisesti enintään 150 € / vuosi / lapsi / vanhempi.

Lasten tavallisiin liikuntavälineisiin (esim. sukset, luistimet, polkupyörä) voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea tarpeen perusteella kohtuulliseksi katsotun hinnan mukaisesti pääsääntöisesti kuusi vuotta täyttäneille tai sitä vanhemmille lapsille. Muihin liikuntavälineisiin (kuten esimerkiksi pallopelien mailat) ei myönnetä erikseen toimeentulotukea. Toimeentulotuessa kohtuullisiksi katsottavat lasten liikuntavälineiden hankintakulut ovat:

- Lasten polkupyörä enintään 100 € (enintään joka kolmas vuosi)
- Pyöräilykypärä enintään 20 € (enintään joka kolmas vuosi)
- Luistimet enintään 30 €
- Sukset, siteet, sauvat ja monot enintään 100 € (enintään joka toinen vuosi).

Edellä mainituilla hinnoilla katsotaan olevan mahdollista hankkia lasten liikuntavälineet käytettyinä. Mikäli perheessä on useampia lapsia, huomioidaan kaikissa liikuntavälineissä perheen nuorempien sisarusten mahdollisuus hyödyntää vanhemmilta sisaruksilta pieneksi jääneitä välineitä. Liikuntavälineisiin myönnettävä täydentävä toimeentulotuki ei vähennä lasten harrastuksiin myönnettävää 300 € / vuosi enimmäismäärää. Liikuntavälineitä voidaan huomioida pääsääntöisesti sille vanhemmalle, jonka luona lapsi on kirjoilla.

Toimeentulotukea saavien perheiden alaikäisille lapsille voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea leirimaksuihin 1 leiri / vuosi. Leirimaksu saa olla korkeintaan 200 € ja lapsen täytyy olla kuusi vuotta täyttänyt. Leirimaksu ei vähennä harrastekuluihin myönnettävää toimeentulotukea.

Toimeentulotukea ei myönnetä perusopetuksen opintoretkiin tai leirikouluihin, koska perusopetuksen tulee olla maksutonta. Toimeentulotukea ei myönnetä myöskään

rippikoululeireihin, koska rippikoulu on mahdollista suorittaa maksuttomana päivärippikouluna tai saada seurakunnasta maksuvapautus perusleirimaksusta.

2.9. Aikuisten harrastemenot

Aikuisten harrastemenojen katsotaan kuuluvan pääsääntöisesti perusosalla katettaviin menoihin. Poikkeuksellisesti aikuisten harrastustoimintaan voi myöntää tukea osana pitkäaikaistyöttömän, päihde- tai mielenterveyskuntoutujan kuntoutumista. Aikuisen harrastustoiminnan tuen lähtökohta on tukea harrastuksen aloittamisvaihetta, ei pysyvästi. Liikuntaharrastusten tukemisessa tulee huomioida asiakkaiden mahdollisuudet hyödyntää tarjolla olevia maksuttomia liikuntamahdollisuuksia. Aikuisten harrastusmenojen huomioimisen kohdalla päätöksen tekee sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja ja sen tulee perustua suunnitelmalliseen työskentelyyn.

2.10. Kodinhankinnat

Kodin perusvarustukseen voidaan myöntää avustusta vain poikkeustapauksissa, kun se asiakkaan tilanne ja olosuhteet huomioon ottaen on välttämätöntä kodin perustarvikkeiden saamiseksi esimerkiksi pitkän laitoshoidon, asunnottomuuden tai vankilatuomion jälkeen. Kodin perusvarustukseen voidaan myöntää toimeentulotukea pääsääntöisesti vain kerran.

Jälkihuoltonuorten kohdalla ensiasunnon perusvarustus maksetaan ensisijaisesti nuoren itsenäistymisvaroista. Kotoa itsenäiseen asumiseen muuttaville nuorille ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea kodinperusvarustukseen. Myös avioerotilanteissa välttämätön perusvarustus katsotaan pääsääntöisesti ainakin osittain saatavan yhteisestä kodista.

Asiakkaan tulee tehdä erillinen hankintasuunnitelma ja kustannusarvio kodinhankinnoista, joihin toimeentulotukea haetaan. Kodinhankinnat edellytetään pääsääntöisesti hankittavan kierrätettyinä. Yksityisiltä tehdyistä ostoista tulee olla asianmukainen maksutosite / tilisiirto. Toimeentulotukea voidaan myöntää välttämättömiin kodinhankintoihin kuten sänkyyn, patjaan, vuodevaatteisiin, ruokapöytään ja tuoleihin, valaisimiin sekä astioihin.

Asunnon perusvarustukseen huomioidaan yksin asuvalla asiakkaan tilanteesta riippuen enintään 400 € (summa sisältää sängyn ja patjan hankintakustannukset). Perheen mahdolliset muut jäsenet huomioidaan erikseen.

Esimerkiksi vastaanottokeskuksesta myönteisen oleskeluluvan saaneiden tai perheryhmäkodista ensimmäisen kotikunnan vakituiseen asuntoon muuttaville voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena alkuavustus todellisen tarpeen perusteella välttämättömiin kodinhankintoihin. (katso luku 3. Ehkäisevä toimeentulotuki). Palvelusihteeri voi tehdä asiasta päätöksen.

Yksittäiset kodinhankinnat sisältyvät pääsääntöisesti perusosaan. Jos asiakkaalla ei ole sänkyä ja patjaa tai niiden uusimistarve on välttämätön, voidaan niihin myöntää tukea seuraavasti: aikuiset ja seitsemän vuotta täyttäneet lapset enintään 170 € (90 € patja ja 80 € sänky). Lapset (alle seitsemän vuotta) yhteensä enintään 80 € (50 € patja ja 30 € sänky).

Myös etävanhemmalle voidaan myöntää avustusta lapsen sängyn hankintaan, mikäli lapsi viettää öitä säännöllisesti myös etävanhemman luona.

Yksittäiset kodinlaitteet sisältyvät pääsääntöisesti perusosaan. Poikkeuksena ovat omistusasunnon jääkaappi ja liesi, jotka kuuluvat perusvälineinä kaikkiin talouksiin. Pesukoneen hankintakulut voidaan myöntää silloin, jos asiakkaan taloyhtiössä ei ole pesutupaa tai koneen hankinta on muutoin perusteltua (esimerkiksi monilapsinen perhe tai terveydelliset erityisperusteet). Hankintakuluiksi hyväksytään liikkeen edullisin tarjous, kuitenkin enintään jääkaappi 240 €, liesi 280 € ja pesukone 350 €. Lisäksi huomioidaan koneen kohtuulliset kuljetus- ja asennuskulut tarvittaessa koneen hankinnan yhteydessä (ei huomioida erikseen esimerkiksi muuton yhteydessä). Myös käytetyn koneen kohtuullisiin hankintakuluihin voidaan myöntää tukea kuittia vastaan.

Edellä mainittujen kodinlaitteiden kohtuullisiin korjauskuluihin voidaan tarvittaessa myöntää toimeentulotukea.

Digiboxi, Internet-liittymä-, kaapeli-TV- tai muut vastaavat maksut sisältyvät perusosaan eikä niihin myönnetä erikseen toimeentulotukea.

Palvelusihteeri voi myöntää kodinhankintoihin toimeentulotukea silloin, kun niiden hankinta on välttämätöntä.

2.11. Tavaroiden varastointi

Asiakkaan tultua hädetyksi asunnosta tai jouduttua pitkäaikaiseen laitoshoittoon / vankilaan (lyhytaikainen tuomio) saattaa kodin irtaimiston varastointi olla tarpeellista.

Tavaroiden varastointi perustellusta syystä kuuluu Kelan perustoimeentulotukeen. Kela voi huomioida varastointipalvelua yleensä enintään kolme kuukautta ja Kela edellyttää sosiaalityön suunnitelmaa asumisen järjestämiseksi.

Poikkeustapauksissa voidaan myöntää täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea tavaroiden varastointiin. Tällöin myönnetään määräaikainen maksusitoumus, jos varastointi on perusteltua ja varastointiaika kohtuullinen. Huomiota kannattaa kiinnittää siihen, mikä asiakkaan varastoitavien tavaroiden arvo on. Jossain tilanteissa asiakkaan kanssa voi olla järkevää harkita tavaroiden hävittämistä ja uusien hankkimista (esimerkiksi toimeentulotukena myönnettävän kodinperustamisavustuksen avulla) siinä vaiheessa, kun asiakkaalla on jälleen oma asunto.

2.12. Lastenhoitoon liittyvät tarvikkeet

Lastenvaunut ja -rattaat voidaan hyväksyä menona, kun hankinta on välttämätön. Ne edellytetään hankittavan ensisijaisesti käytettyinä ja kustannuksina hyväksytään yhdistelmävaunut enintään 150 € ja rattaat 80 €, kaksosten vaunut 250 € ja kaksosten rattaat 150 €. Vaunut voidaan myöntää pääsääntöisesti kaksi kuukautta ennen laskettua aikaa.

Muihin lastenhoitotarvikkeisiin (esimerkiksi hoitopöytä, syöttötuoli, babysitteri, turvaistuin) ei myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

2.13. Vaatetus

Romaninaisen vaatetukseen voidaan perusosaan sisältyvien vaatemenojen lisäksi myöntää hameen hankintakuluina enintään kerran kahdessa vuodessa 450 € silloin, kun romanihame kuuluu romaninaisen arkipukeutumiseen. Tämä edellyttää pitkäaikaista taloudellisen tilanteen heikkoutta, jollaisena voidaan pitää vuoden kestänyttä säännöllistä toimeentulotukiasiakkuutta. Romanien muu vaatetus ja romanihameen korjaus kuuluvat perusosalla katettaviin menoihin.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan raskausajan vaatetukseen voi erityisestä syystä olla oikeus saada toimeentulotukea. Tällöin kyseessä voi olla tilanne, jolloin tavanomaista vaatetusta ei voi käyttää tai esimerkiksi välttämättömien päällysvaatteiden tarve tilanteessa, jossa näihin hankintoihin ei ole voinut varautua etukäteen.

Vankeuslain (767/2005) mukaan vanki saa tarvittavan vaatetuksen valtion varoista. Kela voi myöntää perustoimeentulotukea perustellusta syystä vankilasta poistumiseen käytettäviin vaatteisiin sekä vapautumisen jälkeiseen aikaan.

Työkokeilussa tai kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea välttämättömiin työvaatteisiin ja –jalkineisiin, kuten turvajalkineisiin (enintään 35 €) tai työhaalariin (enintään 30 €), mikäli asiakas ei saa niitä työnantajalta. Myös sadevaatetukseen (enintään 30 €) ja saappaisiin (enintään 20 €) voidaan myöntää tarvittaessa täydentävää toimeentulotukea, jos työtehtävä sitä edellyttää. Päätöksen voi tehdä palvelusihteeri. Tavanomaiseksi katsottava vaatetus, kuten lenkkikengät ja toppavaatetus, kuuluu perusosalla katettaviin menoihin, eikä niihin pääsääntöisesti myönnetä erikseen toimeentulotukea.

2.14. Opiskelumenot

Täydentävän toimeentulotuen menoina otetaan huomioon välttämättömät opiskelusta aiheutuvat kulut. Välttämättöminä kuluina voidaan pitää muun muassa opinnoissa tarvittavaa ammattivaatetusta ja -tarvikkeita, laskinta ja lukion oppikirjoja. Päätöksen tavanomaisista ja välttämättömistä opiskelusta aiheutuvista menoista voi tehdä palvelusihteeri.

Maksuton toinen aste ja 18 ikävuoteen laajentunut oppivelvollisuus tulivat voimaan 1.8.2021. Uudistus koskee 1.1.2021 jälkeen peruskouluopintonsa päättäviä, joille toisen asteen opinnot ovat maksuttomia.

Pienituloisten perheiden lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen alle 20-vuotiaille opiskelijoille maksetaan oppimateriaalilisää (1.8.2023 alkaen 52,24 €/kk). Oppimateriaalilisää ei makseta niille opiskelijoille, jotka ovat oikeutettuja maksuttomaan

toisen asteen koulutukseen. Opiskelumenoja voidaan huomioida menona oppimateriaalilisan ylittävältä osalta.

Lukion oppikirjoja tarvitaan kurssin jälkeen myöhemmin myös ylioppilaskirjoituksiin valmistautuessa, jonka vuoksi kirjojen hankintaa omaksi voidaan pitää välttämättömänä. Muissa opinnoissa asiakasta pyydetään selvittämään ensisijaisesti mahdollisuudet lainata kurssikirjallisuus kirjastosta. Koko koulutuksen ajan tarvittaviin perusteoksiin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea myös muille kuin lukiolaisille. Asiakkaalla tulee olla asiasta luotettava selvitys.

Silloin, kun oppikirjoja otetaan menona huomioon, edellytetään kirjojen hankkimista ensisijaisesti käytettyinä. Hankittavista kirjoista tulee olla luettelo ja kustannusarvio.

Lukioissa suositellaan tällä hetkellä matematiikan jatkuvaa lisenssiä, joka korvaa erillisen laskiminen ja käy myös ylioppilaskirjoituksissa. Matematiikan lisenssi (noin 70 €) voidaan hyväksyä täydentävän toimeentulotuen menona erillisen laskimen sijasta.

Kynistä, kumeista, vihkoista ja muista perustarvikkeista aiheutuvia menoja ei oteta erikseen huomioon.

Opiskeluvälineet ja ammattivaatetus huomioidaan kohtuullisilta osin kustannusarvion/ostotositteiden mukaan. Pääsääntöisesti täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää vain ensimmäisen ammatillisen tutkinnon opiskelukustannuksiin. Tavanomaiseksi katsottava vaatetus, kuten toppa- ja sadevaatteet, kuuluu perusosalla katettaviin menoihin, eikä niihin pääsääntöisesti myönnetä erikseen toimeentulotukea.

Aikuislukiossa opiskelevalle ei huomioida opiskelusta aiheutuvia kustannuksia.

Nuoren yo-tutkintomaksuihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea koekohtaisiin maksuihin (www.ylioppilastutkinto.fi).

Opiskelijoiden tulee selvittää mahdollisuutensa saada Kelan koulumatkatukea koulumatkojen kustannuksiin. Koulumatkatuen omavastuuosuus sisältyy perusosalla katettaviin menoihin. Opiskelumatkoihin ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea.

Tavanomaisiin työssä tai koulutuksessa tarvittaviin kortteihin ja passeihin, kuten anniskelu-, hygienia- ja työturvallisuuspasi, rikosrekisteriote sekä tulityökortti, voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea silloin, kun asiakas on esimerkiksi alan koulutuksessa tai aloittamassa työn, eikä saa kyseisiä kortteja TE-toimiston / koulutuksen / työnantajan kautta ilmaiseksi. Päätöksen voi tehdä palvelusihteri.

Muista mahdollisista koulutuksiin liittyvistä maksuista päättää sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja. Omaehtoisen koulutuksen erilaisiin koulutusmaksuihin (esimerkiksi Salpauksen ammatti- ja erikoisammattitutkinto tai avoimen ammattikorkeakoulun polkuopinnot) ei pääsääntöisesti myönnetä täydentävää toimeentulotukea. Mikäli koulutus on arvioitu esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnissa tai asiakassuunnitelmassa asiakkaalle

perustelluksi, voi sosiaalityöntekijä / sosiaaliohjaaja myöntää maksun osittain tai kokonaan täydentävänä toimeentulotukena.

TE-toimiston työllistyvistä edeltävistä palveluista (pois lukien omaehtoinen koulutus) maksetaan kulukorvausta osallistuspäiviltä. Kulukorvaus on tarkoitettu korvaukseksi palvelusta mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin. Työvoimakoulutus on asiakkaalle maksutonta.

Kotoutumiskoulutuksessa oleville maahanmuuttaja-asiakkaille voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea sanakirjaan (pääsääntöisesti yksi kirja perhettä kohden). Päätöksen voi tehdä palvelusihteri sosiaalityöntekijän / sosiaaliohjaajan ohjeistuksella.

2.15. Opintolainojen korot

Opintonsa päättäneiden pienituloisten korkomenoja ei huomioida toimeentulotukimenona, koska Kela myöntää hakemuksesta korkoavustusta kokonaisuudessaan pienituloisuuden perusteella. Korkoavustusta voi saada enintään viisi kertaa. Korkoavustusta ei myönnetä opintolainoista, jotka Kela on maksanut takausvastuun perusteella pankeille.

2.16. Yliopistojen ilmoittautumismaksut

Mikäli opiskelija aloittaa päätoimiset yliopisto-opinnot, huomioidaan yliopiston ilmoittautumismaksut täydentävän toimeentulotuen menoina. Kela huomioi perustoimeentulotuessa yliopistojen ilmoittautumismaksusta terveydenhoitomaksun (YTHS:n) osuuden ja täydentävänä toimeentulotukena voidaan huomioida loppuosuus.

2.17. Pääsykokeista aiheutuvat kulut

Yhteishakuvelvoitteen mukaan alle 25-vuotiaan nuoren, jolla ei ole ammatillista koulutusta, on haettava keväisin vähintään kahta tutkintoon johtavaa opiskelupaikkaa. Pääsykokeisiin kuuluvat soveltuvuustestin kulut huomioidaan täydentävänä toimeentulotukena.

2.18. Tietokoneen hankintakustannukset

Pääsääntöisesti tietokoneisiin ei myönnetä toimeentulotukea, koska esimerkiksi opiskelijoiden on mahdollista käyttää kirjastojen sekä oppilaitosten tietokoneita opinnoissaan.

Lukiolaisille, jotka opiskelevat päivälukiossa tai suorittavat ns. kaksoistutkintoa ja eivät kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin, voidaan kuitenkin myöntää täydentävää toimeentulotukea tietokoneen hankintakustannuksiin enintään 300 €, koska ylioppilaskirjoitukset tehdään sähköisesti ja opinnoissa tarvitaan omaa tietokonetta. Palvelusihteri voi tehdä asiasta päätöksen.

2.19. Lainat, kulutus- ja osamaksuvelat, ulosotto ja jäännösverot

Lainojen, kulutusluottojen tai osamaksuvelkojen takaisinmaksuun, ulosottomaksuihin tai jäännösveroihin ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukea. Ensisijaisena keinona on neuvottelu velkojan / pankin kanssa lyhennysten lykkäämisestä ja velkajärjestelyyn hakeutuminen, viimesijaisena keinona velkojen päästäminen ulosmitattavaksi.

2.20. Sakot

Sakkoihin ei myönnetä toimeentulotukea.

2.21. Edunvalvontapalkkio, Digi- ja väestötietoviraston tilintarkastusmaksu ja edunvalvontavaltuutus

Edunvalvonnasta voi aiheutua oikeudenkäyntimaksuja ja lupa-asioiden käsittelymaksuja, edunvalvontapalkkio ja tilin tarkastusmaksu. Edunvalvontapalkkio on maksu, joka edunvalvonnassa peritään päämieheltä. Palkkion määrä vaihtelee.

Digi- ja väestötietovirasto perii maksun edunvalvonnassa olevien holhoustilin tarkastamisesta.

Edunvalvontavaltuutus on edunvalvontaa kevyempi vaihtoehto. Edunvalvontavaltuutus tulee voimaan, kun Digi- ja väestötietovirasto on sen vahvistanut. Valtuutettu voi pyytää vahvistamista, kun valtuuttaja on tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan. Digi- ja väestötietovirasto perii maksun edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisesta.

Edellä mainitut kulut huomioidaan eräpäivän mukaisesti täydentävän toimeentulotuen menoina (edunvalvontavaltuutuksen osalta yhden valtuutetun vahvistamisen).

Mikäli edunvalvontapalkkio on huomioitu asumispalvelun asiakasmaksun laskelmassa kuukausittaisena menona, niin maksuun ei myönnetä erikseen täydentävää toimeentulotukea.

2.22. Puhelin / turvapuhelin

Kaikki puhelimen käytöstä aiheutuvat kulut sisältyvät perusosaan.

Turvapalvelut (turvapuhelin, turvaranneke ja hälytyskäynnit) huomioidaan Kelan perustoimeentulotuessa muuna terveydenhuoltomenona.

2.23. Tuholaismyrkytysten kustannukset

Kiinteistön omistajalla / taloyhtiöllä on vastuu tuholaismyrkytyksestä. Myrkytyskulut eivät ole toimeentulotuessa huomioitavia menoja eikä niihin myönnetä tukea. Myrkytysten jälkeen henkilölle / perheelle voidaan tarvittaessa myöntää toimeentulotukea huonekalujen ja välttämättömien kodintarvikkeiden (esim. sängyn ja vuodevaatteiden) hankintaan.

Tilaajalla on velvollisuus maksaa tilaamansa palvelun kulut. Jos tuholaismyrkytysten tilaajalla on selkeä tieto siitä, kuka on aiheuttanut tuholaisongelmat, voi tilaaja laskuttaa ongelman aiheuttajaa. Jos aiheuttajalla ei ole varaa maksaa laskua, se menee ulosottoon.

2.24. Kansalaisuushakemusmaksu

Pääperiaate on, että kansalaisuushakemuksesta aiheutuvia kuluja ei oteta toimeentulotuessa hyväksyttävänä menoina huomioon. KHO:n antaman päätöksen mukaan asiakkaan tulee antaa erillinen selvitys siitä, miten Suomen kansalaisuuden saaminen edistää hänen tai hänen perheensä mahdollisuuksia pitää huolta elannostaan. Keskeistä on kansalaisuuden merkitys työnteolle. Jos perustelut ovat riittävät, voidaan kulut huomioida täydentävän toimeentulotuen menona maksutositetta vastaan (KHO 22.8.2001/ 1903, Kouvola HaO 9.9.2005).

2.25. Tulkkaus- ja käännöspalvelut

Ulkomailla hankitun tutkintotodistuksen käännätyskuluihin ja tutkinnon rinnastamispäätöksen kuluja voidaan huomioida täydentävän toimeentulotuen menoina sosiaalityöntekijän / sosiaaliohjaajan päätöksellä.

2.26. Asumispalveluissa olevien ateriamaksut

Hyvinvointialueen myöntämässä asumispalveluissa asuville asiakkaille huomioidaan ateriamaksut asiakasmaksulaskelmissa asiakasmaksua vähentävänä menona tai niihin voidaan myöntää tarvittaessa maksualennusta.

2.27. Ammattiyhdistysten ja työttömyyskassojen jäsenmaksut

Ammattiyhdistyksen ja työttömyyskassojen jäsenmaksuihin ei myönnetä toimeentulotukea. Kela voi kuitenkin huomioida jäsenmaksut perustoimeentulotuessa työssäkäynnistä aiheutuvana, tuloista vähennettävänä menona. Jäsenmaksut on mahdollista myös vähentää verotuksessa.

2.28. Yksityiset terveydenhuoltomenot

Terveydenhuoltolaki velvoittaa hyvinvointialueen antamaan riittävän terveydenhuollon asukkaalleen henkilön terveydentilan edellyttämässä ajassa joko omana toimintana tai ostopalveluna (myös palvelusetelillä), jolloin asiakas maksaa vain hyvinvointialueen asiakasmaksun suuruisen määrän.

Julkisen terveydenhuollon menot ovat Kelan perustoimeentulotuessa huomioitavia menoja. Lisäksi Kela huomioi perustoimeentulotuessa tietyissä poikkeustilanteissa joitakin yksityisiä terveydenhuoltopalveluiden maksuja, kuten optikon määräämän silmälääkärin kulut, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) asiakasmaksut ja Kelan kuntoutuksena korvaamien psykoterapioiden omavastuuosuudet (pois lukien tutustumiskäynnit). Yksityislääkärin tai yksityisen hammashoidon menoihin ei pääsääntöisesti ole perusteita myöntää täydentävää toimeentulotukea.

2.29. Psykoterapian aloituksen tutustumiskäynnit

Kela huomioi perustoimeentulotuessa Kelan kuntoutuksena korvaamien psykoterapioiden omavastuuosuudet, mutta ei kuitenkaan ennen psykoterapian aloittamista tutustumiskäyntejä psykoterapeutille. Kela tekee päätöksen vasta terapeutin löytymisen jälkeen ja tutustumiskäynneistä ei saa Kela-korvausta.

Tutustumiskäynteihin voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena 1–3 tutustumiskertaa, jos asiakkaalla on psykiatrian erikoislääkärin B-lausunto terapian aloittamisesta. Päätöksen voi tehdä palvelusihteeri. Mahdollisia tutustumiskäyntien jälkeisiä terapiakäyntejä ennen Kelan päätöstä ei toimeentulotuessa huomioida, vaan asiakkaan tulee odottaa Kelan päätöstä ennen varsinaisen terapian aloitusta.

2.30. Yksityinen fysioterapia, fysikaaliset hoidot ja apuvälineet

Fysioterapia ja fysikaalinen hoito kuuluvat julkisen terveydenhuollon piiriin joko omana toimintana tai ostopalveluna, jolloin maksu huomioidaan Kelan perustoimeentulotuessa menona.

Apuvälineet, kuten tukisukat, tukiliivit, peruukit ja erityisjalkineet, kuuluvat lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin ja ovat asiakkaalle sen kautta maksuttomia. Joissain tilanteissa vammaisen asiakkaan on mahdollista saada apuvälineisiin vammaispalvelun kautta korvausta, mikäli lääkinnällisen kuntoutuksen kriteerit eivät täyty (esimerkiksi vapaa-ajan harrastusvälineet).

Asiakkaan tulee saada edellä mainitut asiat terveydenhuollosta silloin, kun terveydenhuolto katsoo ne asiakkaalle välttämättömäksi, eikä näihin siksi ole pääsääntöisesti perusteita myöntää toimeentulotukea. Mikäli asiakkaan ei ole mahdollista saada tukisukkia lääkinnällisenä kuntoutuksena, mutta tukisukkien käytölle on osoitettu lääketieteellisin selvityksin terveysperuste, on tukisukat mahdollista huomioida Kelan perustoimeentulotuen menona.

2.31. Erityisruokavalion kustannukset

Ravintomenot kuuluvat lähtökohtaisesti toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Yksittäisten ruoka-aineiden poistaminen ruokavaliosta tai korvaaminen toisella ruoka-aineella ei yleensä aiheuta tavanomaista suurempia ravintomenoja. Myöskään esimerkiksi keliakiasta johtuva gluteeniton ruokavalio ei automaattisesti oikeuta täydentävän toimeentulotuen myöntämiseen.

Alle 16-vuotiaan lapsen on mahdollista saada Kelasta vammaistukea muun muassa keliakian tai muiden vaikeiden vilja- ja maitoallergioiden vuoksi. Perusvammaistuen määrä on 102,85 € / kk (v. 2023). Kelan vammaistuki on ensisijaista toimeentulotukeen nähden.

Täydentävän toimeentulotuen myöntäminen erityisravintokustannuksiin edellyttää asiakkaan esittämää selvitystä siitä, että hänen on noudatettava erityisruokavaliota sairautensa johdosta (lääkärintodistus). Asiakkaan tulee myös antaa luotettava selvitys

siitä, että erityisruokavalion noudattamisesta aiheutuu hänelle kuukausittain selvästi tavanomaista suurempia erityismenoja. Joskus voi olla tarpeen pyytää myös esimerkiksi ravitsemusterapeutin selvitys siitä, että asiakkaan käyttämä erityisruokavalio on hänen terveydentilansa kannalta välttämätön. Erityisruokavaliokustannusten myöntäminen tulee harkittavaksi erityisesti silloin, kun on kysymys pitkäaikaisesta toimeentulotuen asiakkaasta, joka pitkäaikaisten sairauksiensa johdosta joutuu noudattamaan erityisruokavaliota.

(KHO 29.11.2017 / 6170, KHO 31.1.2006 / 158).

Mikäli erityisruokavalioihin myönnetään täydentävää toimeentulotukea annettujen selvitysten perusteella, voidaan sitä myöntää kohtuulliseksi katsottu summa, joka voi olla keliakiaa sairastaville pääsääntöisesti enintään 25 euroa kuukaudessa ja vaikeissa muissa erityisruokavalioissa (esim. vilja- ja maitoallergia) pääsääntöisesti enintään 50 euroa kuukaudessa. Palvelusihteeri voi tehdä asiasta päätöksen annettujen selvitysten perusteella.

2.32. Avioeromaksut

Avioeromaksuihin ei myönnetä toimeentulotukea. Oikeusaputoimistosta on mahdollista hakea oikeusapupäätöstä maksuttomasta avioeroasiankäsittelystä, jos on toimeentulotuen asiakas.

2.33. Henkilötodistus ja passikuvat

Henkilötodistus ja passikuvat kuuluvat Kelan perustoimeentulotuen menoihin. Kelasta on mahdollisuus saada tarvittaessa maksusitoumus myös passikuviin, jos asiakkaalla ei ole mahdollisuutta maksaa ensin itse passikuvia.

2.34. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön rekisteröintimaksu

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tulee valmistumisensa jälkeen hakea ammattioikeutta (esimerkiksi sosiaalityöntekijät, sosionomit, farmaseutit, lääkärit, fysioterapeutit ja sairaanhoitajat) tai nimikesuojausta (lähihoitaja, kodinhoitaja, kehitysvammaistenhoitaja, koulutettu hieroja, jalkaterapeutti ja apuvälineteknikko). Valviran perimään maksuun voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea, mikäli sen arvioidaan edistävän asiakkaan työllistymistä. Päätöksen Suomessa suoritetun tutkinnon rekisteröintimaksuista voi tehdä palvelusihteeri (katso myös kohta 2.25. ulkomailla hankitun tutkinnon rinnastamispäätöksen kuluista).

2.35. Siivouskulut

Henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta aiheutuvat menot kuuluvat lähtökohtaisesti toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin. Omatyöntekijän tekemän palvelutarpeen arvion tai asiakassuunnitelman perusteella, asiakkaan yksilöllisestä tarpeesta johtuen, voidaan myöntää asumisen turvaamiseksi välttämättömän kertaluonteisen siivouksen kohtuulliset kulut tai erityisen painavista syistä ottaa huomioon muita siivouskuluja määräaikaisesti kohtuullisilta osin. Erityisen painavina syinä pidetään asiakkaan

yksilökohtaiseen elämäntilanteeseen ja toimintakyvyn vaikeaan heikkenemiseen liittyvää tilannetta, jossa asiakas ei pysty muulla ensisijaisella palvelulla tai tuella omista tuloistaan/varoistaan kustantamaan inhimillisen elämän kannalta välttämättömäksi katsottavaa siivouspalvelua.

2.36. Tuetun loman omavastuu

Useat järjestöt myöntävät taloudellisin, sosiaalisin ja terveydellisin perustein tuettuja lomia, joista tulee maksaa omavastuuosuus (alle 16-vuotiaista ei mene omavastuuosuutta). Tuettu loma sisältää majoituksen, täysihoidon ja ohjelman. Tuetun loman voi saada korkeintaan joka toinen vuosi.

Tuetun oman omavastuuosuuteen voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea niille lapsiperheille, jotka ovat olleet perustoimeentulotuen asiakkuudessa vähintään kolme edellistä kuukautta ennen tuettua lomaa ja omavastuulaskun erääntymistä. Mahdollisiin matkakustannuksiin ei myönnetä erikseen toimeentulotukea. Päätöksen voi tehdä palvelusihteri.

2.37. Lasten tapaamiskulut

Lasten tapaamisista aiheutuvat kulut kuuluvat perustoimeentulotukeen ja Kela vastaa niiden myöntämisestä. Kela huomioi lasten tapaamiskulut silloin, jos on olemassa kunnan/hyvinvointialueen vahvistama tapaamissopimus tai tuomioistuimen päätös. Jos sopimusta ei vielä ole, mutta se on pantu vireille (esimerkiksi varattu aika lastenvalvojalle), voidaan tapaamiskuluja myöntää tilapäisesti täydentävänä toimeentulotukena enintään kolmen kuukauden ajan. Päätöksen voi tehdä palvelusihteri.

3. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta (Toimeentulotukilaki 1 § 2 mom.).

Hyvinvointialueen tulee myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea toimeentulotukilain 1 §:n 2 momentissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin. (Toimeentulotukilaki 8 §)

Menettelytavat

Ehkäisevä toimeentulotuki on sosiaalityön työväline ja osa suunnitelmallista sosiaalityötä. Ehkäisevästä toimeentulotuesta päättää sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Ehkäisevän toimeentulotuen päätöstä tehtäessä on arvioitava asiakkaan tuen tarpeita ja tarvittaessa annettava sosiaalityön / sosiaaliohjauksen tukea talouden hallintaan. Tarvittaessa

asiakkaalle on myönnettävä myös muita sosiaalihuollon palveluita palvelutarpeen mukaisesti.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistilanteissa tulee harkita sitä, miten henkilön / perheen sosiaalista suoriutumiskykyä tuetaan niin, että myönteiset vaikutukset olisivat kestäviä, ehkäisevät hakijan odotettavissa olevia toimeentulovaikeuksia tai estävät varsinaisen toimeentulotuen tarpeen. Tavoitteena on pyrkiä parantamaan henkilön / perheen kuntoutumista ja toimeentulomahdollisuuksia sekä edellytyksiä kohentaa itse sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteitaan.

Ehkäisevää toimeentulotukea ei pääsääntöisesti peritä takaisin. Jos asiakkaalla on oikeus etuuteen, joka ei ole hänen käytettävissään hakuajankohtana (esimerkiksi onnettomuuden uhri, joka saa etuudet myöhemmin), voidaan myönnetty tuki periä asiakkaan myöhemmin käyttöönsä saamista varoista.

Ehkäisevän toimeentulotuen päätökseen kirjataan yksityiskohtaiset perustelut tuen myöntämisestä tai hylkäävän päätöksen syistä.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet Päijät-Hämeen hyvinvointialueella:

- 1) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää **lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisyyn ja omatoimisen selviytymisen edistämiseen**.
- 2) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää henkilön aktiivointia tukeviin toimenpiteisiin, esimerkiksi **opiskelun tai työllistymisen edistämiseen** tilanteessa, jossa muut ensisijaiset tukijärjestelmät eivät ole käytettävissä.
- 3) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää **asumisen turvaamiseen** hädän ja asunnottomuuden uhatessa.
- 4) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää **ylivelkaantumisesta aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen** silloin, kun avustamisella saadaan velkakierre katkaistuksi, taloudellinen tilanne vakautettua, lisävelkaantuminen tai jatkuva toimeentulotuen tarve estettyä.
- 5) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää **erilaisissa kriisitilanteissa taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä** aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen (esimerkiksi lähiomaisen kuolema, vakava sairastuminen, rikoksen uhriksi joutuminen, onnettomuus tai avioero).

Sosiaalihuollon tehtävä on äkillisessä kriisitilanteessa (esimerkiksi tulipalo) auttaa majoituksen järjestämisessä ja muissa arkipäivän välttämättömissä tarpeissa. Kela vastaa perustoimeentulotuesta myös kiireellisissä tilanteissa, joissa päätös tulee tehdä hakemuksen saapumispäivänä tai sitä seuraavana arkipäivänä. Jos asiakas pystyy kriisitilanteessa käyttämään omia varojaan, on se ensisijaista ehkäisevään toimeentulotukeen nähden. Jos henkilön koti vaurioituu äkillisesti eikä majoittuminen

omassa kodissa ole mahdollista, sisältyy kotivakuutuksiin usein oikeus majoittua hotelliin vakuutusyhtiön kustannuksella. Vakuutusyhtiöllä on ympärivuorokautinen päivystys, josta on mahdollisuus tarkistaa ja saada luvan majoittua hotelliin tai kysyä taloudellista apua arkipäivän tarpeiden hankkimiseen.

6) Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää myös muihin saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin syrjäytymistä ehkäisevänä keinona.

7) Ehkäisevänä toimeentulotukena voidaan myöntää kunnan vastaanottamille **kiintiöpakolaisille rahallinen alkuavustus**. Hyvinvointialueelle saapuville kiintiöpakolaisille osoitetaan kunnan toimesta vuokra-asunto, jossa on välttämätön peruskalustus ja -varustus.

Pakolaiselle myönnetään toimeentulotukea samoin periaattein kuin muillekin toimeentulotuen hakijoille. Pakolaisen alkuvaiheen kotoutumiseen voi liittyä erityistarpeita, jotka tulee huomioida toimeentulotukea myönnettäessä.

Kiintiöpakolaisille voidaan myöntää ehkäisevänä toimeentulotukena rahallista avustusta muihin välttämättömiin alkuhankintoihin, joiden enimmäismäärät on lueteltu alla. Alkuavustus sisältää vaate- ja jalkinehankinnat. Avustus myönnetään ensimmäisen kotikunnan vakinaiseen asuntoon ja se voidaan myöntää vain kerran.

Kiintiöpakolaisten alkuavustus

- talouden 1.aikuinen 570 €
- muut perheenjäsenet 250 € / henkilö

Esimerkiksi vastaanottokeskuksesta myönteisen oleskeluluvan saaneiden tai perheryhmäkodista ensimmäisen kotikunnan vakituiseen asuntoon muuttaville voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena alkuavustus todellisen tarpeen perusteella välttämättömiin kodinhankintoihin. Perheenyhdistämisissä voidaan myöntää avustus sänkyjen hankintamenoon sovellohjeistuksen. Alaikäisten perheenyhdistämisen kohdalla myönnetään täysi alkuavustuksen määrä.

Muiden kuin kiintiöpakolaisten alkuavustus enintään

- talouden 1.aikuinen 400 €
- muut perheenjäsenet 230 € / henkilö

4. TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ

Myönnetyn toimeentulotuen takaisinperintä on mahdollista vain toimeentulotukilain 20 §:ssä säädetyillä perusteilla. Lisäksi on otettava huomioon toimeentulotukilain 21 §:ssä säädetyt takaisinperinnän edellytykset ja esteet. Takaisinperinnän toteuttamistavoista säädetään lain 22 ja 23 §:ssä.

Toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentissa säädetyillä perusteilla takaisinperintä tulee kysymykseen vain, jos siitä on määrätty jo tukea myönnettäessä toimeentulotukipäätöstä tehtäessä. Kun päätös uusitaan, tulee myös perintäpäätös aina uusina. Perintäpäätöstä ei voi tehdä jälkikäteen. Poikkeuksena on perintä erehdyttävien tietojen perusteella (Toimeentulotukilaki 20 § 2 mom), mikä voidaan tehdä jälkikäteen.

Toimeentulotukilain 21 §:n 1 momentin mukaan takaisinperintä ei saa vaarantaa korvausvelvollisen tai sellaisen henkilön toimeentuloa, josta hän pitää tai on velvollinen pitämään huolta. Tämän vuoksi takaisinperinnästä voidaan joutua luopumaan, vaikka takaisinperinnästä olisi määrätty päätettäessä toimeentulotuen myöntämisestä.

Toimeentulotuen takaisinperintä ei saa aiheuttaa asiakkaalle uutta toimeentulotuen tarvetta.

4.1. Takaisinperintä varallisuudesta

Jos henkilöllä / perheellä on varallisuutta tai omaisuutta, mutta varallisuus ei ole toimeentulotuen hakuajankohtana asiakkaan käytettävissä, tehdään myönnetystä toimeentulotuesta perintä toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentin 1-kohdan perusteella.

Toimeentulotukilain 21 §:n 2 momentin mukaan korvausvelvollisen vakinaista asuntoa, tarpeellista asuinirtaimistoa ja tarpeellisia työvälineitä ei kuitenkaan voida hänen elinaikanaan pakkotoimin myydä tai muutoin käyttää toimeentulotuen takaisinperimiseen. Lisäksi edellä mainitun pykälän 3 momentin mukaan mainittu omaisuus jää tuen takaisinperinnän ulkopuolelle korvausvelvollisen kuoltuakin, jos perintä vaarantaisi sellaisen henkilön toimeentuloa, josta hän on pitänyt tai olisi ollut velvollinen pitämään huolta.

Perintäpäätös saa lainvoiman vasta hallinto-oikeuden päätöksellä, jota on haettava hallinto-oikeudelta viimeistään kolmen vuoden kuluessa tuen myöntämisestä. Toimeentulotuen myöntämisen yhteydessä tehty varallisuudesta perintä on luonteeltaan asian valmistelua eikä siitä ole valitusoikeutta.

Jos takaisinperinnällä myönnetty toimeentulotuki on alle 100 €:n, ei asiasta tehdä perintahakemusta hallinto-oikeudelle vaan perinnästä luovutaan.

4.2. Erehdyttäviin tietoihin perustuvan toimeentulotuen takaisinperintä

Kun henkilö on tahallaan antanut erehdyttäviä tietoja / laiminlyönyt toimeentulotukilain 17 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden ja tuen myöntäminen on perustunut näihin tietoihin, voidaan toimeentulotuki periä takaisin näiden tietojen antajalta / ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöneeltä. Perintäpäätös voidaan tällöin tehdä jälkikäteen. Jos rikkomus on vakava ja näyttö kiistaton, voidaan tehdä myös tutkintapyyntö poliisille.

Perintä erehdyttävien tietojen perusteella saa myös lainvoiman vasta, kun hallinto-oikeus on tehnyt päätöksen. Hakemus toimeentulotuen takaisinperinnästä on tehtävä hallinto-

oikeudelle näissä tilanteissa viiden vuoden kuluessa siitä, kun tuki on maksettu. Tässäkin on edellytyksenä, että korvausvelvollisella on tai myöhemmin on oikeus saada sellaisia tuloja tai varoja, joista korvaus voidaan periä.

4.3. Perintä odotettavissa olevasta etuudesta

Toimeentulotukilain 23 §:ssä säädetään myönnetyn toimeentulotuen takaisinperinnästä odotettavissa olevasta etuudesta. Jos toimeentulotukea on myönnetty joko kokonaan tai osaksi ennakkona odotettavissa olevaa etuutta vastaan, voi hyvinvointialue periä henkilölle tulevat tulot, korvaukset ja saamiset siltä ajalta, jolta tukea on annettu ennakkona, ja käyttää niitä ennakkona annetun tuen kuittaukseen. Hyvinvointialueen on suoritettava toimeentulotuen kuittaukseen käytettyjen varojen jälkeen jäljelle jäävät varat välittömästi tuen saajalle.

Jos samaan tuloon tai saatavaan kohdistuu sekä Kelan että hyvinvointialueen maksuvaatimus, tulot tai saatavat maksetaan toimeentulotukilain mukaan ensin Kelalle. Kela suorittaa perustoimeentulotuen kuittaukseen käytettyjen varojen jälkeen jäljelle jääneet varat hyvinvointialueelle.

Toimeentulotukilain 23 §:n mukainen takautuvien etuuksien periminen on ns. ilmoitusmenettely, jossa etuuden maksaja on velvollinen suorittamaan takautuvasti maksettavan muun sosiaaliturvaetuuden toimeentulotuen myöntäjälle eikä perintä edellytä asiakkaan suostumusta.

4.4. Jälkihuoltona maksetun toimeentulotuen takaisinperintä

Jos toimeentulotukea hakeva on jonkin toisen hyvinvointialueen jälkihuollettava, voidaan myönnetty toimeentulotuki periä kyseiseltä hyvinvointialueelta 23 ikävuoteen saakka lastensuojelulain nojalla (siirtymäsäännös huomioiden). Perintäpäätös lähetetään tiedoksi jälkihuollosta vastaavalle hyvinvointialueelle sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen talousyksikköön.